

Sygn. akt III USK 445/21

POSTANOWIENIE

Dnia 19 lipca 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Korzeniowski

w sprawie z odwołania M. T.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w L.

o ustalenie istnienia obowiązku ubezpieczenia społecznego,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 19 lipca 2022 r.,

na skutek skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 24 lutego 2021 r., sygn. akt III AUa [...],

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od M. T. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L. 240 zł (dwieście czterdzieści) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 24 lutego 2021 r. Sąd Apelacyjny w [...] po rozpoznaniu apelacji M. T. od wyroku Sądu Okręgowego w L. z 14 listopada 2019 r., zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że koszty zastępstwa procesowego obniżył do kwoty 180 zł a w pozostałej części oddalił apelację.

Sąd Apelacyjny uznał, że Sąd Okręgowy dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych i wydał trafne, odpowiadające prawu rozstrzygnięcie przedstawiając logiczną argumentację prawną.

Z ustaleń zaskarżonego wyroku wynikało, że słowacka instytucja ubezpieczeniowa poinformowała Zakład Ubezpieczeń Społecznych pismem z dnia 31 sierpnia 2015 r., że wnioskodawca od dnia 1 marca 2015 r. do dnia 29 lutego 2016 r. na podstawie art. 13 ust. 3 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady nr. 883/2004 podlega ustawodawstwu słowackiemu. W wyniku przeprowadzonego postępowania ustaliła jednak, że praca wykonywana przez wnioskodawcę dla spółki M. s.r.o. w wymiarze 10 godzin miesięcznie, za wynagrodzeniem 40 euro, ma charakter pracy marginalnej. Zakład Ubezpieczeń Społecznych, mając na względzie stanowisko słowackiej instytucji oraz przedstawione przez wnioskodawcę dokumenty, na podstawie art. 11 ust. 3 lit a) Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz. Urz. UE z 30.04.2004 nr. L 166/1 ze zm.) pismem z dnia 20 października 2015 r. poinformował wnioskodawcę, że od dnia 1 marca 2015 r. w stosunku do jego osoby ma zastosowanie ustawodawstwo polskie. Decyzją wydaną w dniu 16 listopada 2015 r. instytucja słowacka stwierdziła nieobjęcie M. T. jako pracownika firmy M. s.r.o. obowiązkowymi ubezpieczeniami chorobowym, emerytalnym i od utraty pracy. Decyzja ta uprawomocniła się w dniu 28 stycznia 2018 r.

Mając na względzie wyniki przeprowadzonego przez słowacką instytucję ubezpieczeniową postępowania, Sąd stwierdził, że zaskarżona w niniejszym postępowaniu decyzja stanowi efekt „wspólnego porozumienia”, o którym mowa w art. 16 ust. 4 *in fine* rozporządzenia wykonawczego (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 6 września 2016 r., I UZ 13/16, Legalis nr 1522367, wyrok SN z 21 listopada 2016 r., II UK 735/15, niepublikowany).

Kwestia określenia właściwego ustawodawstwa należy do instytucji ubezpieczeniowych dwu krajów unijnych, które są uprawnione do wzajemnego uzgodnienia terminowego ubezpieczenia społecznego w danym kraju, potwierdzonego zaświadczeniem A1 również w przypadku umów o pracę najemną, zawartych na czas nieokreślony. Każdy wniosek powinien być indywidualnie oceniony, z uwzględnieniem na przykład: ilości godzin pracy w danym kraju, charakteru zatrudnienia, kosztów dojazdu do miejsca pracy, kosztów noclegu w innym kraju, kwalifikacji zawodowych (w tym znajomości języka danego kraju),

charakteru działalności gospodarczej w kraju macierzystym. Sądowe postępowanie odwoławcze w takich sprawach koncentrować się powinno na zachowaniu właściwej procedury unijnej przez właściwe instytucje ubezpieczeniowe (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 stycznia 2017 r., III UK 42/16, Legalis nr 1714996).

Dokument A1, wydany osobie wykonującej pracę najemną na terenie państwa członkowskiego jest wiążący zarówno dla instytucji ubezpieczeniowej, jak i Sądu. Zgodnie z art. 5 rozporządzenia 987/2009, dokumenty wydane przez instytucje ubezpieczeniowe dla celów stosowania przepisów Tytułu II rozporządzenia 883/2004 są akceptowane przez instytucje pozostałych państw członkowskich tak długo, jak długo nie zostaną wycofane lub uznane za nieważne przez państwo członkowskie, w którym zostały wydane.

W sprawie niniejszej znamienne jest, iż dokument A1 nie został wnioskodawcy wydany. Z tych względów organ rentowy miał uprawnienia do wydania decyzji na podstawie posiadanej dokumentacji. Jednocześnie skarżący nie przedstawił żadnych dodatkowych dowodów na okoliczność podlegania ubezpieczeniom i wykonywania pracy na terytorium Słowacji.

Wyrok Sądu Apelacyjnego został w całości zaskarżony skargą kasacyjną wniesioną przez skarżącego, w której zarzucono:

1. naruszenie przepisów postępowania mających istotny wpływ na wynik sprawy, tj. art. 378 § 1 k.p.c. w zw. z art. 477¹¹ § 2 k.p.c., poprzez nieuwzględnienie przez Sąd II instancji nieważności postępowania określonej w art. 379 pkt 5 k.p.c., wywołanej pozbawieniem możliwości obrony przez słowackiego pracodawcę swych praw;

2. naruszenie prawa materialnego, tj. art. 13 ust. 3 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zaopatrzenia społecznego (zwanego dalej „rozporządzeniem podstawowym”) w zw. z art. 16 ust. 2 i 4 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 z dnia 16 września 2009 r. dotyczącego wykonywania rozporządzenia nr 883/2004 (zwanego dalej „rozporządzeniem wykonawczym”), poprzez jego błędną wykładnię i przyjęcie, iż ubezpieczony w okresie od dnia 1 marca 2015 r. podlega ustawodawstwu polskiemu w

zakresie ubezpieczeń społecznych, mimo wykonywania pracy najemnej na terenie Słowacji, przy jednoczesnym prowadzeniu pozarolniczej działalności gospodarczej na terenie Polski;

3. naruszenie prawa materialnego, tj. art. 14 ust. 5 lit. b Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 z dnia 16 września 2009 r. dotyczące wykonywania rozporządzenia (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, poprzez jego błędną wykładnię i uznanie, iż praca wykonywana przez ubezpieczonego na terenie Słowacji miała charakter marginalny, co skutkowało uznaniem, że ubezpieczony nie podlega ustawodawstwu słowackiemu w zakresie ubezpieczeń społecznych;

4. naruszenie prawa materialnego, tj. art. 3 ust. 2 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 z dnia 16 września 2009 r. dotyczące wykonywania rozporządzenia (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, poprzez jego błędną wykładnię i przyjęcie, że to ubezpieczony był obowiązany do przedstawienia dokumentów wskazujących, iż świadczona przez niego praca na terenie Słowacji nie miała charakteru marginalnego;

5. naruszenie prawa materialnego, tj. art. 6 k.c., poprzez jego błędną wykładnię i przyjęcie, że to ubezpieczony zobowiązany był do przedstawiania dokumentów potwierdzających, że świadczona przez niego praca była rzeczywiście wykonywana, co skutkowało przyjęciem przez Sąd II instancji, że ubezpieczony nie wykazał w dostateczny sposób, że w stosunku do niego właściwym z zakresu ubezpieczeń społecznych jest ustawodawstwo słowackie.

Na podstawie art. 398⁴ § 2 k.p.c. wniesiono o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazując, że skarga kasacyjna w niniejszej sprawie jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.), a także zachodzi nieważność postępowania (art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c.). „Powyższe uzasadnia fakt nieprawidłowej oceny Sądu II instancji, iż organ rentowy prawidłowo ustalił, że właściwym dla

ubezpieczonego ustawodawstwem w zakresie ubezpieczeń społecznych jest ustawodawstwo polskie, podczas gdy zebrany w sprawie materiał dowodowy potwierdził, że organ rentowy nie wyjaśnił dostatecznie wszelkich okoliczności sprawy. Brak bowiem jakichkolwiek dowodów świadczących o tym, że organ rentowy przeprowadził postępowanie wyjaśniające ze słowacką instytucją, w zakresie ustalenia marginalnego charakteru wykonywanej tam pracy.

Przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania uzasadnia także fakt naruszenia przez Sąd II instancji przepisów procesowych, poprzez pominięcie w postępowaniu sądowym słowackiego pracodawcy jako zainteresowanego w sprawie, a tym samym niedostrzeżenie, że doszło do nieważności postępowania i nie uwzględnienia tego zarzutu”.

Pozwany organ rentowy wniósł o nieprzyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i zasądzenie kosztów.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie przedstawia zasadnej podstawy przedsądu i z tej przyczyny nie został uwzględniony.

W związku z tym, że skarżący podniósł zarzut nieważności postępowania, który wyraża się – zdaniem skarżącego – w pominięciu w postępowaniu sądowym słowackiego pracodawcy jako zainteresowanego w sprawie, rozważania należy zacząć od tej kwestii.

Wbrew twierdzeniom skarżącego w sprawie nie doszło do nieważności postępowania bowiem w sprawie o ustalenie właściwego ustawodawstwa, wynikającej z aspektu marginalnego charakteru pracy za granicą, sąd ubezpieczeń społecznych nie jest zobligowany do zawiadamiania na podstawie art. 477¹¹ § 2 k.p.c. jako zainteresowanego zagranicznego pracodawcy. Wynik toczącej się sprawy, nie dotyczy bowiem bezpośrednio praw i obowiązków zagranicznego pracodawcy. Zgodnie z zasadą terytorialności, w art. 477¹¹ § 2 k.p.c. chodzi o

prawa i obowiązki wynikające z polskiego systemu ubezpieczeń społecznych (por. art. 6 ust. 1 *in principio* ustawy systemowej), stąd nie ma on zastosowania do praw i obowiązków wynikających z porządków prawnych innych krajów członkowskich Unii, o których rozstrzygają odpowiednie organy tych krajów według obowiązującego w nich prawa. Dlatego też w orzecznictwie przyjmuje się jednolicie, że pracodawca zatrudniający ubezpieczonego za granicą nie jest zainteresowanym w sprawie z odwołania ubezpieczonego przeciwko organowi rentowemu o ustalenie właściwego ustawodawstwa, a wynik takiej sprawy nie dotyka bezpośrednio praw i obowiązków zagranicznego pracodawcy (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 14 lipca 2016 r., II UK 279/15, OSNP 2018 nr 1, poz. 7; z dnia 25 listopada 2016 r., I UK 370/15, LEX nr 2166375; z dnia 13 września 2017 r., I UK 328/16, LEX nr 2389586 czy postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 6 września 2016 r., I UZ 13/16, LEX nr 2139243; z dnia 27 września 2016 r., I UZ 14/16, LEX nr 2153430; z dnia 21 listopada 2016 r., II UK 735/15 i II UK 734/15, niepublikowane; z dnia 6 marca 2018 r., II UK 192/17, LEX nr 2488069). Skarżący nie przedstawił zaś argumentacji prawnej, mogącej stanowić podstawę do przyjęcia innych wniosków niż prezentowane w powołanym orzecznictwie.

Oczywista zasadność skargi kasacyjnej również się nie spełnia. Podkreślić należy, że w trybie koordynacji zabezpieczenia społecznego pozwany organ rentowy ani sąd ubezpieczeń społecznych nie ustalają samodzielnie czy skarżący podlega ubezpieczeniom, w państwie, w którym wykonuje pracę najemną, w tym przypadku na Słowacji. Jest to domena organów tego państwa. W przedmiotowej sprawie w wyniku przeprowadzonego przez słowacką instytucję ubezpieczeniową postępowania, Sądy uznały, że zaskarżona w niniejszym postępowaniu decyzja stanowi efekt „wspólnego porozumienia”, o którym mowa w art. 16 ust. 4 *in fine* rozporządzenia wykonawczego, które skutkuje ustaleniem właściwego ustawodawstwa dla ubezpieczeń społecznych.

Zaznaczyć dodatkowo należy, że nawet gdyby skarżący podjął się działania przed właściwymi organami słowackimi celem wzruszenia takiej decyzji, nie byłoby to przeszkodą w rozpoznaniu przedmiotowej sprawy. Zagadnieniem tym zajmował się Sąd Najwyższy i co najmniej pośrednio stwierdził, że nawet korzystne

rozstrzygnięcie Sądu drugiego państwa nie od razu przenosi się na zmianę stanu prawnego dotyczącego ubezpieczenia w Polsce, gdy organ drugiego Państwa nie zmienia swojego pierwotnego stanowiska o niepodleganiu ubezpieczeniom społecznym z tytułu pracowniczego zatrudnienia za granicą (zob. uchwała składu siedmiu sędziów SN z 9 września 2020 r., III UZP 4/18).

Z tych motywów orzeczono jak w sentencji (art. 398⁹ § 2 k.p.c.).

O kosztach orzeczono na podstawie § 9 ust. 2 i § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

[as]